

Sigismundus ante portas

Ihned po příjezdu na znojemský hrad, ještě před obědem, spěchal hejtman do pracovní síně, aby vyslechl zprávy svých zvěďů. Od východu i jihu, z Uher i Rakous, přinesli mu ti podivní tuláci závažné noviny. Drží tam jako své zpravodaje mnichy, písaře, rybáře, žáky všudybyly, stěhovavé ptactvo různých barev a druhů. Svým zvěďům platí dobře.

Vůdcové obědvali družně u hejtmana. Když se nasýtí, konali poradu. Pan Hynek rozděluje takto úkoly:

„Pánové z Lichtenburka převezmou ostrahu města na jihu, budou hájit městské zdi od řeky Dyje a podél Vídeňské brány. Bránu k Suchohrdlům a východ města bude hájit pan Sokol z Lamberka. Jeho moci budou podřízeny také městské houfy. Jemu k ruce bude podkoní Kuriviál. Bítovští budou zvláště ostře hlídat Louku. Pan Vok se všemi svými rotami bude držet ostrožnu a pevnost Hradiště, vsi Makšovice, Cítonice a Čekanov, aby město bylo chráněno před obchvatem od severu. Bude udržovat přes Podmolí a Cítonice spojení s venkovem, aby si zajistili pícování, pokud to jen bude možné. Hejtman sám se svými rotami bude chránit dyjský břeh a hrad, vyhrazuje si také rozhodování o použití záloh.

Mladý, ale ctižádnostivý pan Vok, byl poněkud rozmrzen skromnou úlohou, jakou mu hradní hejtman přiděluje. Bude na hradištském proboštsví zívát nudou, hrátí úlohu domácí myši, sbírající drobtý ze zásob. Závidí borovským i Sokolovi, neboť podle jeho soudu hlavní a nejtěžší boje možno očekávat na jejich úsecích.

Jindy by projevil své roztrpčení, jistě by požádal o jiný, významnější úkol nebo aspoň o vysvětlení, proč se má spokojit s rolí tak podřadnou. Ale dlí na dnešní poradě jen tělem, je zamyšlen a duchem těká jinde.

„Spoléhám na péči, bdělost a rozhodnost velitelů i chabrost všech našich zbrojných,“ končil poradu Hynek z Kunštátu. Potom s úsměvem:

„Také důvěřuji trochu našemu českému důvtipu. Na toho Zikmunda platí přece sličné ženské a takových je u nás dosti. Dáme jeho chtivému nosu přivonět k našim moravským růžím, ale jen přivonět!“

Při té řeči se rozesmál jako opravdový čert.

Panu z Holštejna bzučí a poletují všechna ta slova mimo uši. Pan Ješek to pozoruje. Škádlí roztržitého druha starými průpovídkami o lásce a ženách. Když se mladý muž chmuří, uklidňuje ho, klada mu ruku na rámě:

„Nic ve zlém, pane bratře, není věru ještě proč se rmoutit. Nic není ještě ztraceno. Na Hradišti se bude Tvoji Milosti příjemně snít o lásce a možná zbude dosti času se tam i oženit podle přání srdce. V našich časech také za bojů je dovoleno rytíři myslit na lásku, ba co víc, hra lásky i mečem je rytířskému duchu denní nezbytnou krmí. Ožeň se, milý pane bratře.“

Pan Hynek žertovně prisoluje:

„Pravdu dí pan Ješek. Mudrci i lidé zkušenější říkají: Manželství přispívá ku spokojenosti, ženatí muži drží dobrou rovnováhu, také prý se dožívají vysokého věku.“

„Kdepak,“ směje se pan Sokol, „jakého dlouhého věku? To se jim jen život dlouhým zdá.“

Ale pan Hynek uhodl bystře příčinu rozladění holštýnského druha. Hledě naň vážně řekl:

„Žerty stranou! Hradišti přikládám mimořádný význam v obraně Znojma. Naši předkové správně vystihli význam toho mohutného ostrohu, když tam vybudovali hradiště. Neboť kdo drží Hradiště a hrad, je pánem města i jeho okolí. Panu z Holštejna případně nejtěžší úkol z této vojny. Za to ručím.“

Pánové se rozešli v dobré vůli a rozměru. Vok z Holštejna vede pět set jízdných a stejný počet pěších na Hradiště, do Mašovic a Čekanova. Bylo nutné si popílit, zaujmout bojová

postavení. Jízdní hordy Zikmundovy už přiřazily do Hrušovan, ztracenci a zvědové ohlašují jejich přední hlídky u Jaroslavíc. Také Rakušani jsou hlášeni od Retzu a asi zítra se už objeví.

Hradní písaři už dříve pečlivě rozpočítali, co musí být připraveno k obraně i pro vojenské kuchyně, co budou do hradní kuchyně a pro ostrahu města opatřovat měšťané a co kláštery. Podle pokynů hradního hejtmana Jindřich z Kunštátu a podkoní Kuriviál řídí opevňovací práce. Posílají denně čtyři sta dělníků s lopatami, motykami a rýči na hradby i před ně. Hradby, příkopy i dvanáct věží a strážnic se posilují a opravují a stavba se rychle dokončuje. Městský písař a čtyři dozorcí přihlížejí, aby se lidé měli k dílu.

Té noci město nemohlo usnout. Ulicemi běží jako povodeň rozčilení, vlna za vlnou. Proud života se zrychluje, zvyšuje se krevní tep i hlasy lidí, kteří bdí. Ještě o půlnoci průvody procházejí ulicemi i po rynecích, v rukou zbraně a planoucí pochodně. Dělníci i zbrojní v houfech nastupují k šancím a na hradby.

Za té červencové, horké noci krčmy jsou otevřeny všem a plny zpráv o velikém a strašném vojsku, které se valí k moravské hranici od jihu i do východu. V takových pohnutých časech je mnoho těch, kteří rádi straší. Ti vypravují, jak voda v Granici i v Lesce se proměnila v krev. Na nebi viděli dvě ohnivé metly krvavé. Za těmi kometami jely ozářenou oblohou hrozná zástupy lidu jízdného s praporce a z těch kanula až na zem crkotem rudé krev. Strašlivé boží znamení a varování.

Ale i rozvášní a jindy poklidní lidé jsou nepokojní, horečka roztřásá všechny mozky. Nemohou spát, vybíhají na ulice, vyzvídají, jak by se nemohli dočkat nových a nových událostí.

Dočkají se.

Naši jízdní ztracenci už hlásí určitou zvěst: od Hrušovan do Jaroslavíc se rozlilo moře cizích vojsk, Uhři, Kumáni i hajduci se blíží kvapem, celé lesy kopí a mečů, válečné sekery za pasy. Vypravují také, jaké Rakušané mocné praky a nové ďábelské instrumenty – děla – s sebou táhnou. Divoká jízda harcuje od východu. Co koní všelijakých, běloušů, hnědek, vraných i grošáků se k městu žene, jen vítr pijí. Už na nás táhnou, ty zatracené tlupy žráčů a pijanů vína. Po těch nezůstane v ohradě ovečky, v kotci jediného vepřika, na zelené snítce jablíčka ani hroznu.

Do louckého kláštera přinášeli opatovi špehouni z města po celý den čerstvé a vzrušivé zprávy: o příjezdu jevišovského Suchého Čerta, jeho spojenců rytířů i zemanů, o velkém počtu koní, mečů, o mohutných proudech pěších i o všech přípravách k boji, v městě i na hradbách.

Opat svolal veškeren konvent, třesoucí se kanovníky, řeholníky i ozbrojenou čeleď, aby jim dodal odvahy.

„Musíme vydržet do zítřka děj se co děj! Naši zbrojní necht’ střehou nejen klášterní hradby, ale také obě cesty do Znojma pečlivě. Právě nám došla radostná novina: Jeho Veličenstvo uherský král Zikmund i jasný vévoda rakouský Albrecht se už blíží s přemocnými voji. Poslali nám blahozvěstné zprávy a jejich přední hlídky už dospěly do Jaroslavíc a Retzu. Už zítra se objeví mezi námi. Musíme připravit uvítání, důstojné tak vznešených hostů a našich zachránců.“

Všichni kanovníci, konventuálové i laikové fraters vydechli úlevou. Tváře se rozjasnily, tu a tam ústa zašeptala slůvka blahorečení a děků.

Opat dal stříci svými zbrojnými nejen cesty k městu, ale také na východ a k jihu poslal jízdní pacholky, aby po nich Uhři i Rakušané jeli bezpečně. Toužebně vyzvídali, kde právě jest král, kde vévoda.

Konečně jedou!

Opat sám vyjel s početným průvodem oběma naproti za hraniční osadu Hatě až do Rakous. Zářil úsměvy, když cestou potkával veliká vojska. Obdivoval výzbroj i ústroj Albrechtových rytířů i jezdců. Jádrem těch vojsk tvoří pancéřová jízda hraběte z Hardeka. Před rytíři jedou oba vladaři. V družinách Zikmundově i vévody jsou ministři, dvořané a nepřehledný houf ocasníků.

Opat šeptá slova díkůvzdání:

„Sláva Bohu, požehnané dílo se daří!“

Po vzrušené noci znojemská ostraha se rozhlížela z hradeb krajinou. Zažila neobvyklou, otřásající podívanou. Ze vsí na východě i na jihu stoupá k obloze dým. Už za noci vyšlehly tam požáry. To Kumáni, Uhři i Rakušané zažehují všechno, co hoří a není opatovo. Král vydal přísný rozkaz šetřit zboží louckého konventu, jinak ponechal svým vojskům plnou zvuči. Ale také Ješek Sokol dal svými lidmi a zvědy zapálit mnoho vesnic tam na jihu, za rakouskou hranicí. Byl by dal vypálit i loucký klášter, kdyby nebyl tak dobře hlídán domácí ozbrojenou čeledí.

Cizí jízda šlape na polích dozrávající zrna, rozdupává spanilé vinice od Kuchařovic přes Suchohrdly, Milfroň, Dobšice, Sedlešovice až ke Konicím a Havraníkům. Konečně se Uhři položili tábořem kolem Louky, Dobšic, Suchohrdel a Kuchařovic. U Sedlešovic a na Kraví hoře naproti Hradu a Starému Městu táboří Rakušané. Ti jako krahujci přiletěli na lysé temeno kopce a z výšiny obhlížejí staré a spanilé město. Doma slyšeli vyprávět, jak je bohaté a syté. Tam si ještě nedávno jejich druhové nabíjeli střeva i žaludky až k jícnu ovocem, vínem, masem i šiškami, které plavaly v omastku, než je na znojemském hradě zadával ten jevišovský hrdlořez. Nyní tedy přišli jiní, aby si vzali všechno, co tam ještě zbylo.

Toho dne Hynek z Kunštátu, jeho bratr Jindřich i Sokol z Lamberka starostlivě prohlíželi sílu a pevnost hradeb i bašt, opravují postavení těžkých praků i vrhačů smoly.

Hradební zeď znojemská běží od hradu na strmou stráni souběžně s řekou. Zde je jednoduchá, její stavitel zřejmě počítal s nepřístupností místa. Ale tam, kde tvrdá hradba opouští srázná skaliska nad Dyjí, velmi pevnou zdí se vine kolem města. Za branou Východní se lomí a potom běží k severu, aby před Pražskou branou se obrátila ke graničkému srázu. Čtyři mohutné brány ruší hradbu: Porta Orientalis k Suchohrdlům, jižní Vídeňská, Pražská a Tranktor. Před branami jsou padací mosty. Je dosti výpadních branek. Ve vnitřním pásu zdí je dvanáct strážnic. Šest okrouhlých věží kloubí hrazení. Každá z věží je obsazena čtyřiceti dobrými střelci. Vnější řetěz zdí je vybaven několika baštami. Mezi pásy tvrdého kamenného věnce jsou příkopy s ochranou palisád. Na jihozápadě, na dyjské ostrožně na strmé skále tvoří obranu pevný hrad Přemyslovců s věžemi. Na protější skále nad Granicí a Dyjí jest pevnost probošství Hradiště. Dvě obrněné pěsti. Dole hluboko pod nimi hradí přístup k městu proudivá řeka. Kde na svahu k hradu je snad možno šplhat a jsou křoviny, tam jsou skryty pasti se železnými hroty.

Tak silně dal opevnit město král Přemysl Druhý, aby se stalo obrannou oporou jeho panství a zásobárnou posádek v alpských zemích. Když před čtyřmi roky při velikém požáru část hrazení se zřítla, byla na žádost královského hejtmana a s přispěním královské komory rychle opravena a ještě více zpevněna. Věru, tvrdý ořech pro nepřítel je pevnost Znojmo v řetězu starých pozemních hradů nad Dyjí, které se zovou Frejštejn, Cornštejn, Bítov, Vranov, Nový Hrádek a Chýje.

Všichni tři velitelé starostlivě pozorují pohyby cizích vojsk, jak proudí do útočných postavení. Útočník se zřejmě snaží pohyby před ostrahou města utajit. Ale oči obránců jsou bystré a zkušené.

„Zítřka a možná už dnes v noci zakusíme horké chvíle,“ míní Hynek z Kunštátu.

Také Uher i Rakušan měří z dálky sílu a tvrdost hradby. Zikmundův vojvoda, Pipa z Ozory, mávl rukou:

„Pevně věřím, že už zítra pořádně začoudíme těm Znojmemčanům jejich domy, hrad i věže.“

Král pozval vévodu, vojvody i opata ke krátké vojenské poradě. Je téhož mínění jako jeho Pipa. Je třeba udeřit na město ihned a plnou silou. Obrací se na nejstaršího vojvodu, hraběte Jana z Hardeka, aby vyslovil své mínění.

Ale ten zkušený a opatrný válečník praví:

„Nepochybně náhlý, rychlý útok má v sobě mnoho přitažlivosti. Ale vojska potřebují aspoň jednodenního oddechu. Bude také nutné, aby všichni velitelé houfů byli zevrubně a na místě obeznámeni se svými úkoly.“

Pipa z Ozory pohrdá opatrnicktívím Rakušana:

„Kdybychom přijali tento návrh pana z Hardeka, ztratíme jednu nenahraditelnou výhodu, účín náhlého překvapení.“

Připojuje se k mínění Jeho milosti krále.

„Útok musí být proveden bez prodlení, za prvního úsvitu, hned po prvním kuropění!“

Lišák Pipa dává však přednost při zahájení útoku Rakušanům, kteří první udeří od jihu. Případný neúspěch se připočte na jejich vrub a nikoliv jemu.

Vévoda se vrtí v křesle, jak by byl připékán na rožni. Chce si usmířit Zikmunda. Zítřejšímu útoku na město bude velet on sám, ovšem při vedení bitvy jistě mu bude pomáhat zkušenost pana z Hardeka, vyprošuje si jeho pomoc i radu. Nelze věru otálet. Jde přece o jeho čest, o jeho město, které už držel a ztratil. On i jeho lidé znají polohu města, rozložení jeho opevnění, dosáhnou jistě rychlého úspěchu. Ještě večer a v noci budou vykonány všechny přípravy.

Vévoda i velitelé odešli na stanoviště vojsk.

U večere byli král i opat plni růžového rozmaru i nadějí. Jejich agenti a zvědové přinášeli z města i kraje zprávy jen dobré. Ti potřební tvorové rádi nosí svým službodárcům zprávy útěšné. Nemají – li takových, upraví je, aby lahodně zaznívaly vznešenému uchu. Jejich odměna bývá potom vyšší.

O vojsku Suchého Čerta mluvili s posměchem:

„Ostraha města? Hordy, tlupy lapků podivně sehnané: měšťané, uhliři, sedláci, ovčáci, hutaři, při prvním přepadu se rozutekou jako myši. Jen malé houfy hradní ostrahy a hotovosti jsou na výši. Také jízda se zdá zdatná, ale v počtu se naší nevyrovná.“

Král se náhle znepokojil:

„Kde je náš milý spojenec markrabí Jošt?“

Kdo tu chybí i s vojskem je moravský markrabí. Vzkázal, že je pilně zaneprázdněn jinde, ale přivede slíbené vojsko brzy, jakmile bude možno. Hoří prý nedočkavostí, aby už byl v Louce u svých milých spojenců.

Zikmund přemýšlí: Ten Jošt jde s námi, ale hraje přitom vlastní hru. Uniká našemu vedení. To jistě pod vlivem rad toho ničemy a lišáka, jeho kancléře Mikuláše z Třeboně. Markrabí i se svým učeným kancléřem zůstal doma.

Napil se z hluboka z poháru, aby zahnal nepříjemné myšlenky. Jeho vojska jsou dosti silná, aby uskutečnil svoje záměry. Oddal se zase růžovým nadějím.

U stolu večeřadla sedí král a vedle něho infulovaný opat. Církevní i světská moc. Když zvedne jeden velebnou a druhý mocnou ruku, zahřmí na celém okrsku zemském a udeří boží hrom. Ať se chvěje Suchý Čert i jeho ubohá chasa.

Král věštecky praví:

„Zítra, Vaše eminence, budete s námi večeřet na znojenském hradě.“

Jeho stolníci a číšníci už obdrželi příslušné rozkazy. Jeho milec, hrabě Bardossy, arbiter ve věcech ženské krásy a agent v potřebách milostných, zná svůj úkol. Přivede na hrad nejsličnější paní a dívky k tanci a z nich nejchutnější uvede do královského lože.

Král je dnes už unaven, ale jeho sny této noci budou růžové v naději na zítřejší šťastný den.

Pozdě večer hlásily strážé u Dyje a od východní brány hradnímu hejtmanu: Rakušan i Uher šikují se ve svých útočných postaveních.

Hynek z Kunštátu provádí neprodleně všechny přípravy k jejich uvítání. Obchází sám strážé, přihlíží bojovým přípravám i nástupu vojska k hradbám. Teprve pozdě v noci pomyslel na krátký odpočinek. Ale neulehl, dokud jako starostlivý hospodář neobešel ještě hradní nádvoří, jak byl uvyklý. Hospodář pohlíží k obloze, na hvězdy, jaké povětrí věští obloha k zítřejšímu bojovému dni. Noc je jasná a není patrna žádná blízká změna povětří. Všude vládne nehybné ticho, silné a pevné jako hradba.

Teprve, když v setkání došla pátá hodina podle českého času, odebral se na lože, aby na chvíli zdímnul.

Před ranním rozbřeskem, ještě za přití, jakmile na Starém městě zazpívali první kohouti, Rakušané podnikli útok přes Dyji od Kraví hory. Jejich zástupy se hemží po lysém temeni kopce a spouštějí se po svahu do údolí k řece. Už brodí vodou, nedbajíce proudu. Blíží se k městu opatrně, jako lstivé kuny ke kurníkům, kde hraduje a dříme chutná kořist. Bez hlesu jako hbití mravenci se pokoušejí o příkré srázy kyklopského žulového skaliska pod hradem, pod Hradištěm i o stráně pod Starým městem.

Proč Rakušan útočí právě zde, kde je přístup k městu nejtěžší? Vévodovi rádci, především velitelé jeho jízdy, hrabě z Hardeka, nejsou přece bez vojenského důvtipu? Tak uvažuje hradní hejtman, který sleduje, jak se rozvíjí útok.

Nepochybně svahy k hradu jsou zde strmé a nepřístupné, odstrašovaly semy sebou. Ale nad nimi je opevnění města nejslabší a ostraha nepočtená. O tom je vévoda dobře svými zvědy zpraven. Miní uchopit město rychle a bezpečně za hrdlo, dokud je řeka zastřena šlārem mlhy a tato poskytuje úkryt útočícímu vojsku. Opravdu se Rakušanům podařilo proniknout do údolí potoka Granice, do ulice Koželužské i k Jirchářům na levém břehu dyjském. Ale tam, v rokli granické, u řeky i na strmých útesích byli zachyceni obranou, která bděla. Jevišovští i holštejnští lidé je tam dáví, skryti v zálohách za křovinami i za skalami, jako vlci jehňata. Kde se jim podařilo proniknout až k hradbě, padají ze skalních útesů do hlubin, zasažení šípy a sudlicemi obrany.

Za prvního svítání také Uhři udeřili na město, aby podpořili útok rakouského spojence.

Počínaje touto nocí budou kavky a holubi na znojenských věžích, právě jako ženy i děti na svých ložích spáti nepokojně. Jak se rozvinul útok ze všech stran, rozhoupaly se zvony na všech věžích kostelů a bijí na půl stěny na poplach. Vlny jejich hlasů padají z výšin, hláhol dopadá na dlažbu ryneků i ulic, tříští se o ni a přenáší se daleko až k Čekanovskému mlýnu, přes Kraví horu až k Šatovu, na sever k Únanovu a Mašovicím.

Toho jasného, ale poplašeného jitra, jejich hlas se nesl až k rakouskému Retzu. A snad dozníval až k Moravskému poli, kde odpočívají kosti železných rytířů zlatého českého krále. Možná, že ti mrví tam u Kressenbrunnu a u Suchých Krút je slyší a ptají se:

„Jaká to cizí vojska zase útočí na naši zem?“

Hradní hejtman klidně a pevně řídí bitvu. Jízdní poslové přinášejí rozkazy včas i na odlehlá místa boje, také zálohy přicházejí dochvilně tam, kde hrozilo nebezpečí průlomu. Tam, kde útočí Uhři a Kumáni, obrana na pásmu zdí stojí pevně. Útok za útokem, vlna jezdců i pěších za vlnou ostraha odráží pod zkušenou rukou Ješka Sokola, který své věci rozumí právě tak dobře jako hradní hejtman.

Třikrát se pokusili Rakušané vzít hrad i město rychlou ztečí. Poslední útok byl nejprudší, ale zmatený. Hejtman pozorně sleduje, jak se rozvíjí. Ve třech liniích se útočníci přibližují k městu. První nesou háky, ostrve i žebře. Druzí vrhají na hradby déšť šípů a zápalné věnce. Třetí linie vrhá na obránce kamenné koule nejen z praků, ale i z nových, zde dosud nevidaných válečných instrumentů – děl. Ale také tento útok se hrouť před kamennými srázy nad řekou a před hradební zdí.

K hejtmanu přijal koňmo Kuriviál, který velí zálohám. Jeho oči jiskří bojovým žárem a už jasnou nadějí. Přijel pro nové rozkazy a praví:

„Záloh nám nechybí a boj je nadějný!“

Jevišovický pohladil knír a přikývl:

„Ten první útok nebyl bez vtipu, počítal s naší nebdělostí. Ale kloudného fortele v prodlužování té bitvy nevidím. To jistě ten Albrecht sám řídil útok. Poznávám jeho ruku.“

Ještě když byl třetí nápor Rakušanů v proudu, nařídil hejtman po jízdném poslu Vokovi z Holštejna, aby s houfem jízdy přebrodil u Čekanovského mlýna řeku a udeřil útočníku do boku. Rozkaz se provádí rychle. Holštejnští udeřili Rakušana tak jak zněl rozkaz a po prudkém boji ženou je zpátky z Kraví hory k Sedlešovicím a k Havraníkům. Hrozně hospodaří u těžkých praků a děl, které zneškodňují a ničí.

Když nebezpečí z této strany minulo, mohl hejtman vyslati vydatné posily Ješkovi z Lamberka k Suchohrdelské bráně. Tam od rána Uhři i Kumáni kropili hradby i přilehlé domy v České ulici proudy šípů, házeli hořící smolné věnce, bili do brány i věží koulemi z těžkých praků.

Ale k polední hodině, po zhroucení útoku Rakušanů, nápor i zde polevuje. Odpoledne všude kolem hradeb zavládl zase klid.

První utkání a bojový den byly úspěšné pro znojemské. Hejtman nevyčerpal ani polovinu svých záloh. Když den usínal, město i hradby nad hlubokými příkopy stály pevně.

Útočník zřejmě nepočítal s tak silným odporem, když započal bitvu bez pečlivé přípravy, nedopřál vojskům po dlouhých pochodech ani odpočinku.

Bude se mu smířit s dlouhým a těžkým obléháním.